

УДК 342.99:340.142

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-3-14>

СУДОВИЙ РОЗСУД В АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Шведа Богдан Володимирович,

аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79007, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2670-3199>

Анотація. У статті на підставі чинного законодавства України та Європейського Союзу розглянуто судовий розсуд в адміністративно-юрисдикційному процесі. Застосовано методологічні підходи засновані на комплексному, системному аналізі та синтезі знань різних доктринальних напрямів науки адміністративного права, що дало можливість розглянути судовий розсуд як інституційно-структурну складову адміністративної юрисдикції. Предметом дослідження є суспільні відносини щодо судового розсуду у сфері адміністративної юрисдикції з питань розгляду адміністративних спорів і справ про адміністративні правопорушення. Зазначено, що судовий розсуд є владною діяльністю суду щодо здійснення правосуддя, що полягає у використанні інтелектуально-вольового механізму, який дозволяє суду зробити вибір варіанта вирішення юридичної справи. Вказано, що межами судового розсуду доцільно вважати необхідні обмеження, що гарантують застосування цього інституту для забезпечення правомірності та доцільності прийнятого судом рішення. Характер розсуду детерміновано сферою здійснення правозастосування. При застосуванні норм в адміністративному судочинстві та при розгляді справ про адміністративні правопорушення ступінь взаємодії права, моралі та розсуду неоднаковий. Функціонування інституту судового розсуду в адміністративній юрисдикції передбачає комплекс правових і моральних меж. Правові межі судового розсуду пов'язані із змістом принципів і норм права та юридичною практикою застосування. Основні ознаки судового розсуду: винятковий вид правозастосовчої діяльності, яка характеризується відсутністю однозначного нормативного регулювання дій суб'єкта правозастосування; допускається прийняття правового рішення на основі вибору варіантів сформульованих шляхом інтерпретації правових принципів та норм при дотриманні законності, обґрунтованості, доцільності та справедливості.

Ключові слова: судовий розсуд, адміністративний спір, адміністративне правопорушення, дискреція, суд, правове регулювання.

Shveda Bohdan. JUDICIAL DISCRETION IN THE ADMINISTRATIVE-JURISDICTIONAL PROCESS

Abstract. The article deals with judicial discretion in the administrative-jurisdictional process based on the current legislation of Ukraine and the European Union. The applied methodological approaches based on complex, systematic analysis and synthesis of knowledge of various doctrinal directions of the science of administrative law made it possible to consider judicial discretion as an institutional and structural component of administrative jurisdiction. The subject of the study is public relations concerning judicial discretion in the sphere of administrative jurisdiction in matters of consideration of administrative disputes and cases of administrative offences. It noted that judicial discretion is an authoritative activity of the court in administering justice. It consists of using an intellectual-volitional mechanism that allows the court to choose a solution to a legal case. It indicated that it is expedient to consider the necessary restrictions that guarantee the application of this institution to ensure the legality and practicality of the decision made by the court as outside the scope of judicial discretion. The area of enforcement determines the nature of discretion. When applying norms in administrative proceedings and considering cases of administrative offences, the degree of interaction of law, morality and discretion is not the same. The institution of judicial discretion in the administrative jurisdiction involves complex legal and moral boundaries. The legal limits of judicial discretion are related to the content of the principles and norms of law and the legal practice of application. The main features of judicial discretion: a particular type of law enforcement activity, which is characterized by the absence of specific normative regulation of the actions of the subject of law enforcement; it is allowed to make a legal decision based on the choice of options formulated by interpreting legal principles and norms while observing legality, reasonableness, expediency and justice.

Key words: judicial discretion, administrative dispute, administrative offence, discretion, court, legal regulation.

Вступ. Розвиток суспільних процесів характеризується безперервною зміною та формуванням нових соціальних відносин. У зв'язку з цим законодавець не в змозі передбачити та детально відобразити всі можливі шляхи їх розвитку у законі. Прагнути такого передбачення не завжди доцільно, оскільки досягнення мети правового регулювання забезпечується за рахунок його гнучкості. У цих умовах особливе значення набуває правозастосовний розсуд, у якому його суб'єкт, у визначених законом випадках, має можливість вибрати варіант вирішення правового питання. Особливу роль у розсуді при застосуванні права відіграє розсуд суду або судовий розсуд, що застосовується у судовій практиці як інструмент вирішення конкретних справ. Набуття Незалежності України сприяло вдосконаленню права щодо поступового переходу до диспозитивного правового регулювання та розширення можливості використання правозастосовного, у тому числі судового розсуду у практичній діяльності.

Важливе значення для розробки проблеми мали праці вчених: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенка, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, І. Л. Бородіна, П. В. Діхтієвського, І. С. Гриценка, Є. В. Додіна, С. С. Єсімова, Р. А. Калюжного, Л. Є. Кисіль, М. В. Коваліва, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, Є. В. Курінного, Р. С. Мельника, Н. М. Оніщенко, О. І. Остапенка, А. О. Селіванова, О. І. Харитонові, Ю. С. Шемчушенка та інших. Незважаючи на наукову та практичну цінність праць, що висвітлюють проблеми розсуду, вони здебільшого мають галузевий характер. Межі розсуду суду з позиції зв'язку правової та моральної складової щодо адміністративно-юрисдикційного процесу в умовах інтеграції у європейський правовий простір досліджено на не достатньому рівні.

Мета статті – дослідження судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі.

Матеріали та метод. Методологічна основа дослідження полягає у використанні системної сукупності існуючих методів пізнання, основу яких становить діалектичний

метод. Під час вивчення окремих питань теми використовуються загальнонаукові прийоми: аналіз, синтез, індукція, дедукція. Застосовуються спеціально-юрисдикційні методи наукового пізнання: формально-юрисдикційний, історико-правовий, порівняльно-правовий, структурно-функціональний. Застосування інструментального підходу уможливило розгляд судового розсуду в адміністративному юрисдикційному процесі як правовий засіб вирішення різноманітних завдань, у тому числі подолання різних перешкод, що виникають у процесі правового регулювання.

Результати. В умовах європейської інтеграції України особливості судового розсуду визначаються характером романо-німецької правової сім'ї, специфікою її нормативних розпоряджень, що допускають різні варіанти поведінки учасників правовідносин. Можливість вибору найбільш доцільного варіанта вирішення конкретної справи породжує практичну необхідність в інституті розсуду суду.

Р. М. Римарчук зазначає, що Закон України «Про судоустрій» у ч. 6 ст. 14 передбачає, що суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їх внутрішнього переконання, що ґрунтується на вимогах закону. У юридичній літературі певним чином обмежена свобода суду щодо вирішення справ зазвичай пов'язується із поняттям судового розсуду або судового угляду чи судової дискреції [1, с. 188].

О. А. Губська пише, що в національному законодавстві є визначення – дискреційні повноваження – сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з кількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом [2].

Адміністративна юрисдикція визначається як сфера державної діяльності уповноважених посадових осіб, що здійснюється у

позасудовому та судовому порядку на основі адміністративно-процесуальних норм з метою вирішення адміністративно-правових конфліктів та застосування адміністративно-правових заходів впливу. Предмет судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі це обмежена матеріально-правовими та процедурно-правовими межами сфера суспільних відносин, яка має ознаки адміністративно-правового спору та підлягає правовому регулюванню.

У предметі судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі можна виділити: процесуальні та матеріальні елементи судового розсуду залежно від категорії правовідносин у межах яких суд використовує; провадження у справах про адміністративні правопорушення та адміністративне судочинство при розгляді та вирішенні судами адміністративних справ про захист порушених або оспорюваних прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що виникають з публічних правовідносин.

Предмет судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі виступає вужчою категорією, входить у предметну сферу розсуду, представляє конкретний матеріальний чи процедурний елемент адміністративної справи, стосовно якого використовує розсуд суду.

Предметом розсуду суду в адміністративно-юрисдикційному процесі може бути: порушення процедури притягнення до адміністративної відповідальності; порушення терміну давності притягнення до адміністративної відповідальності; підстави для застосування положень статті 22 «Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП); підстави для звільнення особи від покарання через виняткові обставини вчинення правопорушення, застосування положень статей 17 і 22 КУпАП та інші аспекти адміністративних справ [3].

Одним із базових та значущих елементів судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі є його межі. Межі судо-

вого розсуду встановлюється та контролюється державною владою. Розширення або звуження суддівського розсуду залежать від політики законодавчої влади у контексті конституційній доктрині предметом дискусій якої залишається питання про співвідношення юридичних і політичних технологій в трансформації конституційного правопорядку [4, с. 53].

Функціонування інституту судового розсуду передбачає комплекс правових і моральних меж. Правові межі даного інституту пов'язані зі змістом принципів і норм права та практикою застосування. У застосуванні права ці межі є домінуючими, вони ставлять певні критерії, у яких суд вибирає варіант рішення, яке є оптимальним.

Морально-правові межі судового розсуду формуються на засадах моральних категорій, які знайшли правове закріплення. У судовій практиці зазначені межі в більшості випадків можна віднести до допоміжних або факультативних, що доповнюють і конкретизують правові межі розсуду [5].

Слід виділити соціально-правові межі судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі, які представляють матеріально-правові, процедурно-правові та морально-правові обмеження свободи суду у прийнятті рішення при вирішенні адміністративних справ, що ґрунтуються на внутрішньому переконанні судді та гарантують законність, справедливість та обґрунтованість прийнятого рішення. Усі вони відображають специфіку адміністративно-правового регулювання суспільних відносин.

Соціально-правові межі судового розсуду стосовно адміністративно-юрисдикційного процесу не можуть бути окреслені конкретними та межами або підігнані під уніфікований стандарт розсуду. Це пов'язано з тим, що межі судового розсуду в адміністративному процесі співвідносяться з межами застосування права інших державних органів, наприклад, контрольно-наглядових, що відповідає превенції в праві у широкому розумінні охоплює сукупність норм права, правозастосовної практики, правової культури державних

органів і інститутів громадянського суспільства, у змістовному відношенні регулятивну і охоронну функції для попередження негативних соціальних явищ [6, с. 191].

Автори наукової статті «Предметні особливості розсуду судді при розгляді справ в адміністративному судочинстві» зазначають, що ключовими предметно-юрисдикційними особливостями, що помітно впливають на суддівський розсуд під час розгляду справ адміністративного судочинства є: значна за обсягами сфера публічно-правових відносин на які розповсюджується та потенційно може поширюватися дія даного різновиду судочинства [7, с. 413].

Соціально-правові межі судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі забезпечують захист прав і законних інтересів учасників адміністративного процесу та інших осіб під час здійснення правосуддя у адміністративних справах.

Правосуддя з адміністративних справ та правосуддя у справах про адміністративні правопорушення різні поняття, бо в їх основі лежать різні види адміністративно-юрисдикційних справ, зумовлені різними видами адміністративно-правового конфлікту – адміністративно-правовий спір і адміністративне правопорушення. Водночас є залежними та сполучними поняттями, оскільки входять у зміст родового поняття адміністративно-судова юрисдикція, яка використовується для характеристики судової форми адміністративної юрисдикції.

Як джерела судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі виступають нормативно-правові акти адміністративного законодавства та Конституція України, КУпАП, Кодекс адміністративного судочинства України, інші закони та підзаконні акти, що містять адміністративні норми матеріального та процесуального характеру; судові акти, які містять правові позиції вищих судових органів – постанови Конституційного Суду України, Верховного Суду; аналіз судової практики та за окремими категоріями адміністративних справ; принципи адміністративного та адміністративно-процесуаль-

ного права, які закріплені в законі або відбивають його дух [8; 9].

Як зазначає Н. Є. Блажівська рекомендації щодо судової дискреції в адміністративно-юрисдикційному процесі надано Комітетом Міністрів Ради Європи у Резолюції (77) про захист особи стосовно актів адміністративної влади, у Рекомендації № R (80) 2 стосовно здійснення адміністративною владою дискреційних повноважень [10].

Діяльність судді підпорядкована правовим нормам та роз'ясненням, які є у актах вищих судових органів та Європейського Суду з прав людини.

Стаття 2 «Законодавство України про адміністративні правопорушення» КУпАП зазначає, що законодавство України про адміністративні правопорушення складається з цього Кодексу та інших законів України. Положення Кодексу поширюються на адміністративні правопорушення, відповідальність за вчинення яких передбачена законами, ще не включеними до Кодексу [3]. Як зміст джерел адміністративного права виступають правові норми, що регламентують конкретні адміністративно-правові відносини.

Джерела судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі вбирають джерела адміністративного права та доповнюють їх судовими актами, аналізом судової практики, принципами права. У зв'язку з цим слід звернути увагу на особливе місце відомчих нормативно-правових актів як джерел судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі. Вони виконують дві ролі у судовому розсуді в адміністративно-юрисдикційному процесі: виступають як універсальні джерела одночасно адміністративного права та розглянутого різновиду судового розсуду; при оскарженні нормативно-правового акту органу виконавчої влади виступають як предмет судового розсуду.

Особливе місце в системі джерел судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі займають позиції вищих судових інстанцій країни. Оскільки вироблена внаслідок конституційного контролю позиція Конституційного Суду підлягає обліку органами,

які застосовують права, конституційні цінності є засобом обмеження законодавчого та суддівського розсуду. Судова практика виступає одночасно джерелом і межею судового розсуду.

Л. К. Байрачна, Т. І. Бондар зазначають, що суддівський розсуд слід розуміти як спосіб заповнення прогалін у праві, недоліків у законодавстві, як юридичний факт, що породжує, змінює і припиняє права та обов'язки, і як міжгалузевий інститут права, який спрямований на вчинення правосуддя [11, с. 25]. Принципи судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі закономірно базуються на принципах адміністративного права, які зумовлені існуванням принципів функціонування державних органів та державного управління.

Принципи судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі є базовими, закріпленими у законодавстві ідеями, загальними засади застосування дискреційних повноважень суду при розгляді адміністративних справ.

При здійсненні судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі суд має дотримуватись принципів: законність рішення, що приймається з урахуванням судового розсуду; об'єктивність та неупередженість при розгляді справи; прийняття до уваги всіх причин справи у системному взаємозв'язку; дотримання принципу рівності всіх перед законом; дотримання оптимального балансу приватних та публічних інтересів при розгляді адміністративної справи; прийняття рішення у розумний та оптимальний термін часу з урахуванням інтересів фізичних і юридичних осіб; презумпція сумлінності фізичних і юридичних осіб у державному управлінні; принцип вмотивованості рішення з урахуванням судового розсуду; принцип активної ролі суду в судовому адміністративному процесі з метою досягнення цілей правосуддя; здійснення судового розсуду з урахуванням усіх обставин конкретної адміністративної справи.

Стадії та форми судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі нерозривно пов'язані та взаємно зумовлені. Стадія

розгляду адміністративної справи передбачає форму оцінки доказів у справі. Розгляд адміністративної справи в суді вищої інстанції може здійснюватися через переоцінку або повторну оцінку доказів, інших обставин справи.

В існуючих сьогодні поглядах на поняття судового розсуду, всі автори сходяться на думці, що суддівська дискреція жодним чином не зменшує верховенство закону, а саме принципу законності в правозастосовчій діяльності. Законність це комплексне політико-правове явище, що відображає правовий характер організації суспільного життя, органічний зв'язок права і влади, права та держави [12, с. 453].

У правовій науці питання щодо визначення судового розсуду та його меж є дискусійним. Основні причини полягають у недостатній теоретичній розробленості впливу домінуючого розуміння права на окремі елементи національних правових систем.

Потреба аналізу проблем судового розсуду та її меж зумовлена двома групами чинників. Дослідження проблеми дозволить показати залежність даного правового явища від домінуючого типу розуміння права, встановити доктринально-юридичне та реальне значення судового розсуду у правових системах, що ґрунтуються на різних типах розуміння права та допоможе проаналізувати основні ознаки даного правового явища, дати визначення судового розсуду та його меж, що є особливо актуальним для практичної діяльності правозастосовних органів.

Форми судового розсуду виявляються під час судової діяльності на всіх стадіях судочинства, але остаточний варіант рішення суду, його формулювання, мотивація і виклад формується на стадії прийняття рішення. Рівень розсуду суду стосовно адміністративних відносин можна розглядати у широкому та вузькому аспектах. Окремі фахівці говорять про рівень суддівського розсуду, який може відповідати або не відповідати елементу складності об'єкта пізнання щодо предмету розсуду та у зв'язку з цим відповідати чи не відповідати інтересам та завданням відповідної галузі судочинства [13, с. 15].

Характеризуючи судовий розсуд у межах вузького підходу доцільно відзначити, що рівень розсуду різниться залежно від категорії судового органу, залежно від співвідношення дискреції з вираженою у законі волею законодавчої влади, залежно від джерела розсуду та інших показників.

Водночас має сенс говорити про широке розуміння судового розсуду, який передбачає природний, закономірний рівень судової дискреції, закладений законодавцем у певний масив нормативно-правових актів, які регламентують певну сукупність суспільних відносин.

В адміністративно-юрисдикційному процесі з урахуванням численності органів адміністративної юрисдикції, складністю та різноманіттям відносин у сфері публічного управління, специфікою взаємодії всіх гілок державної влади у системі управління потреба впровадження необхідного рівня судової дискреції є особливо важливою.

Процесуальний результат судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі міститься в акті судової влади, який відповідає вимогам: певна адміністративно-процесуальна форма; вмотивованість судового акта, прийнятого з використанням судового розсуду; наявність посилання на джерело судового розсуду; облік принципів адміністративного права, загальних принципів права; облік конституційних та інших цінностей, що охороняються законом, при використанні судового розсуду.

Кожен історичний період характеризується своїм напрямом розвитку адміністративно-правового регулювання та правозастосовної практики в адміністративно-юрисдикційній сфері. Подібна специфіка зумовлена історико-культурними, правовими традиціями, соціально-економічним розвитком у певний хронологічний відрізок, системою державного управління в країні та багатьма іншими факторами.

Система судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі включає низку складових, комплексна взаємодія яких має забезпечити оптимальне використання

інституту судового розсуду в публічно-правовій сфері. Усі елементи нерозривно пов'язані, функціонування одних зумовлено існуванням інших. Форми дискреції залежать від рівня, суб'єкта, предметної сфери судового розсуду. Окремі інститути виступають одночасно кількома елементами системи. Наприклад, судова практика може одночасно розглядатися як джерело судового розсуду та засіб обмеження або межа.

Особливості правосуддя у справах про адміністративні правопорушення, виражаються в сукупності властивостей: здійснюються суддями, які виступають, як представники судової влади та суб'єкти адміністративної юрисдикції; мають особливу предметну сферу, яка охоплює три види правових конфліктів: матеріально-правові та процесуально-правові правові конфлікти, вирішення яких віднесено до компетенції суддів через пряму вказівку закону; процесуальні конфлікти, які виникають у реальній практиці під час провадження у конкретній справі про адміністративне правопорушення, але не мають прямого регулювання у законі та підлягають вирішенню в судовому порядку виходячи із загальних принципів здійснення правосуддя; конфлікти матеріально-правового та процесуально-правового характеру, які мають пряме регулювання в КУпАП, але підлягають вирішенню в судовому порядку з правових позицій Конституційного Суду України та прецедентних рішень Європейського Суду з прав людини; ситуаційність; неможливість закінчення провадження у справі про адміністративне правопорушення з волі особи щодо якої вона порушена, і потерпілої; наявність додаткового механізму забезпечення виконання судової ухвали про накладення адміністративного штрафу; наявність особливої процесуальної форми, передбаченої КУпАП.

Розгляд всіх складових виділеної системи в сукупності та взаємозв'язку дозволяє зробити висновок про те, що розсуд є невід'ємним фактором при розгляді адміністративних справ. Особлива цінність та затребуваність даного інституту в адміністративно-юрисдикційному процесі полягає в тому, що він

виступає відображенням якості здійснення не лише судової влади, а й виконавчої влади з урахуванням того, що функціонування останньої також входить до розсуду суду. Стійке функціонування інституту судового розсуду є гарантією ефективності інституту судового розсуду в адміністративно-юрисдикційному процесі та всієї правозастосовчої діяльності адміністративних і судових органів у публічній сфері.

Вивчення обсягів дискреційних повноважень, що належать органам виконавчої та судової влади, сприяє виявленню ризиків, пов'язаних з адміністративним і судовим свавіллям. Адміністративний розсуд характеризується великим обсягом дискреційних повноважень у кількісному аспекті, тому адміністративне свавілля небезпечне масовими, але незначними порушеннями прав і свобод громадян. Судовий розсуд відрізняється значним обсягом дискреційних повноважень у якісному аспекті, тому судове свавілля створює загрозу суттєвих індивідуальних правопорушень. Дані особливості необхідно враховувати при виборі форм та методів протидії адміністративному та судовому свавіллю.

Висновки. Розсуд, як характеристика правозастосовної практики, одночасно виступає як форма прояву синергії правозастосовного механізму. Значення даного правового інституту полягає в тому, що він є ефектив-

ним засобом досягнення визначеності мети дії права. На хід правозастосовного процесу та на рішення суб'єкта застосування права в адміністративно-юрисдикційному процесі впливає ряд факторів і умов, що породжує необхідність судового розсуду: норми чинного законодавства; офіційні та неофіційні акти тлумачення; офіційні та неофіційні розпорядження керівних суб'єктів; особисті інтереси, потреби та мотиви суб'єкта застосування права, рівень загальної і правової культури та правосвідомості; його морально-етичні установки та цінності; економічна, політична та інша ситуація у суспільстві.

Усі вищезгадані фактори у сукупності зумовлюють процес та результати функціонування певних правозастосовних засобів і механізмів, у тому числі дискреційних повноважень суду. На рівні правової системи суспільства це проявляються в неоднорідності правозастосовної практики, у формуванні певних тенденцій, у розгляді певних категорій адміністративних справ у адміністративному судочинстві та при розгляді справ про адміністративні правопорушення, типових підходів у прийнятті рішень. Ефективність при прийнятті рішень в адміністративно-юрисдикційному процесі, зумовлена судовим розсудом, виступає об'єктивно обумовленою закономірністю функціонування та природним станом правозастосовної практики.

Список використаних джерел:

1. Римарчук Р. М. Судовий розсуд як елемент правозастосовної системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 188–190.
2. Губська О. Дискреція та її межі: що говорить про це національне та міжнародне законодавство. *Судово-юридична газета*. 14.12.2020 р. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/187673-diskreetsiya-ta-yiyi-mezhi-scho-govorit-pro-tse-natsionalne-ta-mizhnarodne-zakonodavstvo>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Єсімов С. С. Реалізація конституційного оформлення правопорядку в умовах наявності конституційних ризиків. *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 3 (5). С. 52–57.
5. Рішення XI (черговий) з'їзду суддів України «Про затвердження Кодексу суддівської етики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>
6. Ковалів М. Гулак Л. Юридична превенція у контексті широкого та вузького розуміння. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. Т. 7. № 4 (28). С. 190–197.
7. Курінний Є. В., Колпаков В. К., Шарая А. А. Предметні особливості розсуду судді при розгляді справ в адміністративному судочинстві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 409–413.

8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%80#Text>
9. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15>
10. Блажівська Н. Є. Дискреція в адміністративному судочинстві. Верховний Суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_diskrecia.pdf
11. Байрачна Л. К., Бондар Т. І. Суддівський розсуд як інструмент забезпечення справедливості судочинства. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 6 (41). С. 22–27.
12. Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. Адміністративне право України (загальна частина): навчальний посібник. Вид. 2-е, доповнене. Львів: СПОЛОМ, 2021. 616 с.
13. Малех І. Б. Теоретичні та практичні аспекти судового розсуду: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.09. Дніпро, 2022. 21 с.

References:

1. Rymarchuk, R. M. 2022. Sudovyi rozsud yak element pravozastosovnoi systemy [Judicial discretion as an element of the law enforcement system]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal (Legal scientific electronic journal)*, 9, 188-190 [in Ukrainian].
2. Hubska, O. (December 14, 2020). Dyskretsiia ta yii mezhi: shcho hovoryt pro tse natsionalne ta mizhnarodne zakonodavstvo [Discretion and its limits: what national and international legislation says about it]. *Sudovoyurydychna hazeta. (Judicial and legal newspaper)*. Retrieved from <https://sud.ua/ru/news/blog/187673-dyskretsiya-ta-yiyi-mezhi-scho-govorit-pro-tse-natsionalne-ta-mizhnarodne-zakonodavstvo> [in Ukrainian].
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-X [Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine No. 8073-X of December 7, 1984]. Retrieved from [in Ukrainian].
4. Yesimov, S. S. (2019). Realizatsiia konstytutsiinoho oformlennia pravoporiadku v umovakh naiavnosti konstytutsiinykh ryzykiv [Implementation of constitutionalization of law and order in terms of constitutional risks]. *Sotsialno-pravovi studii (Social and legal studios)*, 3 (5), 52–57 [in Ukrainian].
5. Rishennia XI (cherhovyi) zizdu suddiv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Kodeksu suddivskoi etyky» [Decision of the XI (regular) Congress of Judges of Ukraine «On approval of the Code of Judicial Ethics»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text> [in Ukrainian].
6. Kovaliv, M. V., Hulak, L. S. (2020). Yurydychna preventsiia u konteksti shyrokooho ta vuzkoho rozuminnia [Legal prevention in the context of a broad and narrow understanding]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»: yurydychni nauky (Bulletin of Lviv Polytechnic National University, series: Legal Sciences)*, vol. 7, 4 (28), 190–197 [in Ukrainian].
7. Kurinnyi, Ye. V., Kolpakov, V. K., Sharaia, A. A. (2022). Predmetni osoblyvosti rozsudu suddi pry rozghliadi sprav v administratyvnomu sudochynstvi [Subject specific features of a judge's discretion when considering cases in administrative proceedings]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal (Legal scientific electronic journal)*, 1, 409–413 [in Ukrainian].
8. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254к/96-ВР. [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine No. 254к/96-ВР of June 28, 1996]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vrText> [in Ukrainian].
9. Kodeks administratyvnoho sudochynstva: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV [The Code of Administrative Proceedings of Ukraine: Law of Ukraine No. 2747-IV of July 06, 2005]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15> [in Ukrainian].
10. Blazhivska, N. Ye. Dyskretsiia v administratyvnomu sudochynstvi. Verkhovnyi Sud Ukrainy Discretion in administrative proceedings. The Supreme Court of Ukraine]. Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_diskrecia.pdf [in Ukrainian].
11. Bairachna, L. K., Bondar, T. I. (2021). Suddivskyi rozsud yak instrument zabezpechennia spravedlyvosti sudochynstva [Judicial discretion as a tool for ensuring the justice of the judiciary]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk (Subcarpathian Law Herald)*, 6 (41), 22–27. [in Ukrainian].
12. Ostapenko, O. I., Kovaliv, M. V., Yesimov S. S., et al. (2021). Administratyvne право Ukrainy (zahalna chastyna): navchalnyi posibnyk [Administrative law of Ukraine (general part): textbook]. Lviv: СПОЛОМ, 616 p. [in Ukrainian].
13. Malekh, I. B. (2022). Teoretychni ta praktychni aspekty sudovoho rozsudu: [Theoretical and practical aspects of judicial discretion]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].